

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТЬ ПІДПРИЄМТВА ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Важливим чинником ефективного розвитку підприємств в умовах ринкової економіки є удосконалення і використання дієвих організаційно-економічних важелів управління конкурентоспроможністю, що виступає запорукою виживання та сталого ефективного функціонування, досягнення суб'єктом господарювання довготривалого ринкового успіху. Аналіз економічних публікацій [1-7] показує, що жодне з визначень, які використовуються в економічній науці, не викликає стільки дискусій серед вчених як конкурентоспроможність.

Теорія та практика розвитку конкуренції, забезпечення та оцінка конкурентоспроможності активно вивчається як зарубіжними науковцями: М.Портер, Дж.Сакс, Азоев Г.Л., Юданов А.Ю., Рубін Ю.Б., Фатхутдінов Р.А., Філософова Т.Г., Тарануха Ю.В. та ін.; так і вітчизняними: Балабанова А.В., Беларусов А.С., Воронкова А.Е., Піддубний І.О., Реверчук С.К., Тарнавська Н.П., Холод В.В., Шнипко О.С., Янковий О.Г. та ін. [2-7].

Сучасна економічна наука пропонує різні трактування та підходи до дослідження конкурентоспроможності різних об'єктів: країни, регіону, галузі, підприємства, товару. Однак варто зазначити, що одностайної думки щодо визначення та єдиної методики дослідження конкурентоспроможності на будь-якому рівні серед науковців немає.

Враховуючи темпи економічної глобалізації, на нашу думку, трактування конкуренції лише як економічного суперництва товаровиробників за отримання прибутку або іншої вигоди та споживачів, а конкурентоспроможності – як можливості здобуття кращих позицій на ринку, є дуже вузьким.

Підтримуємо думку науковців, що розглядають конкуренцію в умовах ринкової економіки як механізм регулювання суспільного виробництва, а конкурентоспроможність для суб'єктів ринкового господарства як стимул до руху вперед.

Доречно зауважити, що проведений аналіз економічної літератури показав відсутність досліджень щодо еволюційних видозмін категорії «конкурентоспроможність» в процесі трансформаційних перетворень економічної систем. Недостатньою є також кількість наукових праць у яких висвітлювались методи оцінки та мотиваційні інструментів щодо конкурентоспроможності суб'єктів господарювання транзитивних економік.

На сьогодні для національного господарства питання оцінки та забезпечення конкурентоспроможності на всіх рівнях особливо важливі у зв'язку з інтеграцією у світову економіку, що вимагає відповідності світовим стандартам якості.

Дослідження конкурентоспроможності визначає необхідність її кількісної оцінки, як правило із застосуванням автоматизованих методик, що є інформативною базою при виборі перспективних напрямків, які володіють конкурентним потенціалом. Однак як показує практика, здебільшого аналіз рівня конкурентоспроможності проводиться на основі методів порівняльної статистики, де не враховується фактор часу. Моделі та методи економічного прогнозування, які мають місце в науковій теорії, є не завжди прийнятними для практичного примінення тим більш для підприємств середнього і малого бізнесу.

Як зазначено [6] в Україні за період незалежності більшість стратегій та механізмів забезпечення конкурентоспроможності (від рівня держави до рівня територіальних громад) основною метою визначають нарощення валового національного, регіонального продукту та максимальні обсяги залучених інвестицій для розвитку регіону. Однак, якщо проаналізувати досвід розвинених країн, метою пропонованих стратегій та механізмів забезпечення конкурентоспроможності є передусім зростання добробуту населення, а також формування резервів розвитку для майбутніх поколінь.

Тенденції соціально-економічного розвитку України показують, що резерви факторної конкурентоспроможності (дешева робоча сила і традиційний експорт товарів із низькою доданою вартістю) вичерпали або вичерпають себе у середньостроковій перспективі [1,6].

Науково доведено, що рівень конкурентоспроможності країни формується на рівні його основної ланки – підприємства. Кожне підприємство має вирішувати завдання щодо забезпечення прийнятної економічної ефективності власної діяльності в умовах зростаючої конкуренції із врахуванням наявних і потенційних можливостей.

Слід враховувати, що критерієм адаптації підприємств до ринкових умов господарювання є рівень конкурентоспроможності. Як зазначено у джерелі [6] здатність створювати додану вартість визначає рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання і, відповідно, можливість залучати додаткові ресурси, тобто через необхідність залучення додаткових ресурсів конкуренція змушує суб'єктів господарювання створювати нову додану вартість, що можливо лише через інновації.

Ключовими характеристиками конкурентоспроможності підприємства на оперативному рівні визнано конкурентоспроможність продукції та послуг, у поточному-тактичному періоді – ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, у стратегічному – конкурентні переваги господарюючого суб'єкта [1]. Оскільки конкурентоспроможність підприємства на стратегічному рівні формує сукупність конкурентних переваг, а отже, враховуючи низку підходів щодо визначення їх суті, проблема оцінки конкурентоспроможності через конкурентні переваги зводиться до виокремлення їх та вираження через відповідну систему характеристик. Враховуючи неоднорідність та широку низку класифікаційних відмінностей виокремлення конкурентних переваг є завданням складним і трудоемним [3,7].

Підсумовуючи слід зазначити, що беручи до уваги поглиблення екологічних і соціально-економічних проблем суспільства виникає потреба розвитку нових підходів щодо управління конкурентоспроможністю на всіх рівнях національного господарства на основі поліструктурних підходів і комплексного бачення основних орієнтирів розвитку економічної системи.

Окрім того, вважаємо, що конкурентоспроможність підприємств транзитивних економік має прямий причинно-наслідковий вплив щодо економічної безпеки країни. Звідси, у період загальносвітової економічної відкритості та швидких темпів глобалізації головним принципом ведення конкурентної політики національного господарства має бути: конкуренція всередині країни – конкурентоспроможність у світі, за умови що головною ціллю конкуренції буде створення необхідних умов для стабільного розвитку бізнесу.

1. *Матеріали III міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності. 27-28 лютого 2014 р. Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського.*

2. *Фатхутдинов Р.А. Глобальная конкурентоспособность. На стол современному руководителю. – М: РИИ «Стандарты и качество», 2009. – 464 с.*

3. *Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран. Пер с англ. / Под ред. и с предисловием В.Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.*

4. *Балабанова Л.В., Кривенко Г.В., Балабанова І.В. Управління конкурентоспроможністю підприємств: навч. посіб.–К.: «Видавничий дім. «Професіонал», 2009. – 256 с.*

5. *Шнико О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації/ О.С. Шнико; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 456 с.*

6. *Конкурентоспроможність територій : практ. посіб. / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Марковський, [та ін.]. – К. : Легальний статус, 2011. – 252 с.*

7. *Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг ред. О.Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.*